

У ілюстрації за 1664 р. теж описується стан фортеці. "Замок лежить на дуже високій горі, дорога до нього дуже крута, брама звідна. В дитинці є мурований будинок з гарними кімнатами і залами. Є другий будинок і мурована криниця (глибина 45 м). Було три вежі: перша — шляхетська, друга — наріжна, третя — коло брами, а в ній два підвали для зберігання книг гродських і земських та актів. Гармати: фортечні бронзові гармати — 3, одна з них пошкоджена, а в другій запал зірваний; гармати і мортира пана старости Казимира Маковецького — 3; 4 бронзові гармати пана Замеховського, теребовлянського вояка; бронзова гармата пана Людецького — 1; 1 — пана Каліновського; 1 — монастирська; 20 гайдуків і пушкар".

Штурм Теребовлянського замку завжди вели з напільного боку фортеці. Бо наблизитися до фортеці з інших сторін було дуже важко, а підвезти туди облогу техніку — просто неможливо. Не можна було й розставити артилерію на другому березі річки чи яру — далекобійність тогочасних гармат була занадто малою. [5, с. 134].

Таку тактику штурму активно застосовували війська Кримського ханства та Османської імперії. Використовували вони й нові методи підземно-мінної війни. Щоб провести підкоп під більш слабкі, захищені природними перешкодами стіни укріплень мисового типу, велась доволі довга мінна галерея, довжина якої залежала від специфіки місцевого ґрунту, часу і людських ресурсів загарбника [6, с. 76].

З огляду на невелику міцність тогочасних кам'яних фортифікаційних споруд розміщення гармат великого калібру на верхній частині куртини було неможливим, оскільки, погашення віддачі при кожному вистрелі артилерійської гармати призвело б до руйнування ними кам'яної кладки, скріпленої доволі не міцним піщано-вапняним розчином. Тому ставлячи та прив'язуючи гармати внизу замку, простіше було забезпечити погашення віддачі.

Таким чином, фортифікаційна структура, що виникла в Європі у XVII-XVIII ст. не повністю була використана Олександром Балабаном при побудові замку. Тому Теребовлянський замок, збудований Олександром Балабаном у 1630-1634 рр., не зовсім відповідав тогочасним новітнім досягненням фортифікаційної науки, проте, був максимально пристосований до місцевого ландшафту і специфіки ведення війни на даній території.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Герета І. Теребовля. Шлях через віки / Ігор Герета. — Львів: «Каменярь», 1997. — 127 с.
2. Жарков С. В. Рыцарские замки / С.В. Жарков. — Мн.: Друк-С, 2006. — 176 с.
3. Ковальчук М. Теребовлянський замок // Микола Ковальчук. — Львів.: Галицька брама, вид. «Центр Європи», 1996. — № 10. — С. 9-11.
4. Куликівський А. Вони прославили рідну землю (на скрижалях історії) / Андрій Куликівський. — Львів — Теребовля, 1999. — 164 с.
5. Липа К. Під захистом мурів (з історії української фортифікації X- XVII ст.) / Катерина Липа. — Київ: «Наш час», 2007. — 184 с.
6. Носов К. Русские крепости и осадная техника XIII — XVII вв. / Константин Носов. — Санкт-Петербург: «Полигон», 2002. — 176 с.
7. Яковлев В. В. История крепостей / Владимир Владимирович Яковлев. — М., 2000. — 400 с.
8. Czołowski A. Zamek Trembowelski w 1551 r. / Aleksander Czołowski. — Lwow.: Notka wydawnicza, 1935. — 214 с.

Козюпа В.

Науковий керівник — доц. Валіон О.П.

ДО ПРОБЛЕМИ ПРО ПРИЧИНИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ В США (1861-1865 РР.)

Якби це була війна за визволення рабів, мій меч належав би іншій стороні.

У. Грант

Громадянська війна в США 1861–1865 рр. залишається однією з актуальних тем в американській та світовій історіографії. Існує низка досліджень, присвячених найкривавішому конфлікту в історії Америки, в якому загинуло близько 650 тисяч осіб. Проте в питанні з'ясування передумов і причин Громадянської війни є чимало дискусійних аспектів, що потребують подальшого вивчення.

Актуальність вивчення проблем Громадянської війни у США 1861–1865 рр. також продиктована необхідністю виділити уроки, у тому числі і для нашої держави. Крім того, детальний аналіз конфлікту є надзвичайно важливим для історії США, оскільки саме ця війна визначила обличчя нинішньої Америки, хоча боротися за визнання результатів Громадянської війни довелося понад століття.

Стаття має на меті показати історичні передумови і причини Громадянської війни в США 1861–1865 рр., навести аргументи, що відміна рабства була не найголовнішою причиною розв'язання конфлікту, а їй передували інші, викликані різними чинниками. У роботі розкриємо специфіку американського характеру, соціальний склад населення Півдня і Півночі, причини зародження сепаратистських тенденцій у штатах.

Зауважимо, що на початку XXI ст. поширюється альтернативні бачення Громадянської війни і її причин. Спочатку ці дослідження мали науково-популярний характер, але поступово знаходили наукове підґрунтя. У 2003 р. в “Journal of American History” з'явилася цікава стаття професора історії Оберлінського коледжу Гері Корнбліха “Переосмислюючи прихід Громадянської війни”. Автор робить висновок, що рабство було б скасовано мирним шляхом, а Громадянської війни вдалося б уникнути. Популярними стають дослідження, які показують що Громадянська війна була зіткненням двох різних культур, несумісних суспільно-політичних систем. Зокрема, відомою є робота Алана Невіса “Випробування Союзом”. Прихильником альтернативних причин Громадянської війни в Росії є О. Бушков та його книга “Невідома війна. Таємна історія США”.

Для розуміння причин Громадянської війни в США 1861–1865 рр., необхідно вдатися до аналізу історії США від утворення перших колоній.

У першій половині XIX ст. в Америці був широко розповсюджений термін “лінія Мейсона-Діксона” – умовна межа між рабовласницькими і вільними штатами, що характеризувала не лише цей поділ, а й показувала серйозні відмінності між Півднем і Північчю. Відтак, війна у США упродовж 1861–1865 рр. не була абстрактною усобицею, а, насамперед, громадянським конфліктом, викликаним національною специфікою, особливостями американського соціально-економічного і політичного укладу, зіткненням двох відмінних суспільно-політичних систем.

Наголосимо на відмінностях американської дійсності від європейської, що, зокрема, спостерігалися у зневажливому ставленні до центрального уряду. Адже всі нагальні питання, що цікавили середньостатистичного громадянина США, зазвичай, вирішувалися на місцевому рівні. На нашу увагу заслуговує погляд американців на державу: “А навіщо, власне, вона була потрібна? Дороги проводили міста, будинки будували городяни, вони ж замітали вулиці перед кожними дверима, каналізація не було, освітлення постачав місяць, електрики ще не відкрили, газової лампи не винайшли, залізниць не існувало, кораблі належали судовласникам, армія була зайвою, вбивцям тоді ще не надавали апартаменти і повний пансіон, їх просто вішали, суддівську братію оплачували громадяни, адже суддею міг стати будь-який чесний хлопець ... Де була ця держава, коли на селище напали індіанці? Де була держава, коли згорів цілий міський квартал? Де була держава, коли град побив урожай або почався падіж худоби? І що таке ця чортова держава?” [4]. Не тільки кожен штат, а й кожне містечко, кожен житель США відчували себе чимось на зразок суверенного утворення. Центральний уряд був чи не маревом, а, тому, не існувало і сильного державного апарату. Суддів і поліцейських обирали, власне, жителі американських міст, чиновники були нечисленними, надсилалися не з столиці, а призначалися місцевими муніципалітетами.

Із утворенням США почали заявляти не про суверенітет молодій республіці, а про суверенітет штатів. Перша американська конституція, “Статті Конфедерації й вічного Союзу”, прийнята в 1777 р., урізала повноваження федеральної влади до мінімуму. 13 штатів отримали широкі права. Згодом, коли президент Джон Адамс запропонував укласти торговельний договір США з Великобританією, запитували: “Містер Адамс, ви маєте на увазі один договір або тринадцять?” [2]. Упродовж усієї історії штати намагалися проводити самостійну політику. Після прийняття Конституції США в 1787 р. і до нашого часу, в цей документ було включено лише 17 поправок. Проте штати часто переписували свої конституції. Врешті, поступово почали спостерігатися відмінності між південними і північними штатами. Цей процес

прискорила Англійська революція 1640–1660 рр., звістка про яку дійшла й до Америки. Зокрема, Нова Англія і Вірджинія миттєво опинилися на різних боках барикад. Мешканці Півночі, які склалися переважно із пуритан, і революцію, і царевбивство відверто вітали, знаючи, що в цих подіях величезну роль відіграли їх духовні побратими, англійські пуритани. Жителі Півдня, де проживало чимало дворян-роялістів навпаки підтримували Карла II. Всі торговельні відносини між Північчю і Півднем на певний час були перервані [1].

Ще з кінця XVII ст. американські штати були схильні до сепаратизму. Так, у 1660 р. штат Меріленд проголосив республіку. У 1784 р. жителі чотирьох західних округів штату Північна Кароліна заснували “державу Франклін”, заявляючи не без певної логіки: якщо колоніям можна було відокремлюватися від Англії, чому “державі Франклін” не можна відокремитися від колоній? Вона проіснувала три роки, але потім самоліквідувалася. У 1787 р. жителі долини Вайомінг спробували відокремитися від штату Пенсільванія і створити власну незалежну державу, проте утворення функціонувало лише кілька днів. Зважаючи на вищевказані випадки, видатний політичний діяч США А. Гамільтон ще в 1787 р. зауважував про можливу майбутню війну між штатами. “Нерідко запитують, які спонукальні причини можуть мати роз’єднані штати для війни один проти одного? Повна відповідь на це питання: ті ж самі спонукальні причини, які в різний час занурювали в кров всі нації в світі. Територіальні суперечки завжди були одними з найсильніших джерел ворожості між націями. Можливо, більша частина війн, виникала з цієї причини. Вона діятиме і у нас”. Крім того, Гамільтон передбачив і жорстокість, з якою вестимуться військові дії: “Війна між штатами в перший період їх окремого існування буде супроводжуватися куди більшими бідами, ніж зазвичай буває у держав, які давно мають регулярну військову силу. Війна тому виявиться безладною і грабіжницькою. Нещастя для населення, які опиняться в центрі подій, будуть відмінною рисою нашого способу ведення війни” [3].

Підкреслимо, що жителі південних і північних штатів недолюбливали одне одного. Зокрема, Південь називав уродженців Нової Англії торгашами, однак і на Півночі єдності не було. Штати не лише відбирали у центрального уряду якомога більше владних повноважень. Наприклад, представники Род-Айленду категорично відмовилися ратифікувати нову Конституцію. Сенат США у відповідь заборонив всім іншим штатам торгівлю з Род-Айленд. “Упертий штат” здався і Конституцію ратифікував. Зате Массачусетс, Коннектикут і Південна Джорджія, які відмовилися ратифікувати перші дев’ять поправок до Конституції, названі “Біллем про права”, поставили свої підписи під ним лише в 1939 р.

Так історично склалося, що соціальний склад населення окремих регіонів США, теж був різним. На Півночі переважно концентрувався простий народ. У колоніях займалися полюванням, рибальством, дрібною торгівлею, купівлею хутра в індіанців, а також контрабандою. На Півночі виникло безліч дрібних фабрик, майстерень. Джентльмени їхали переважно на Південь. Не можна, звичайно, вважати, що жителі Півдня склалися лише з нащадків шляхетних панів. Простолюдини там теж були, причому деякі з них досягали високого статусу. З шести губернаторів Вірджинії у 1840–1861 рр. лише один був уродженим “джентльменом”. Двоє з шести починали простими батраками у плантаторів, третій, син сільського м’ясника, був у молодості кравцем. І все ж Південь здавна вважався “землею джентльменів” [1]. Спочатку туди спрямувалися англійські дворяни. Згодом, коли в Англії почалася громадянська війна парламенту проти короля, в колонії вже заради порятунку життя втікало чимало дворян-роялістів. З часом до складу Півдня увійшли колишні французькі та іспанські колонії, що додало Півдню національної строкатості. Північ відрізнявся більшою однорідністю національного складу, який становили переважно англійці, менше – голландці і німці, тоді як генеалогія південців була набагато складнішою.

Вищезазначене дає підстави багатьом дослідникам стверджувати, що Південь був класичним представником селянської цивілізації, селянської філософії, селянського світогляду, а Північ становив міську цивілізацію. Зрозуміло, що між цими менталітетами існують серйозні відмінності. Американський філософ, професор Чиказького університету М. Коен зазначав: “Як правило, землеробські класи є надзвичайно консервативними за своїми поглядами і з недовірою ставляться до змін. Залежність від сезонних врожаїв робить їх економічно менш гнучкими, ніж міські купці. Постійний зв’язок з землею, вузькість суспільних інтересів, багаторічна прив’язаність до одного місця сприяють місцевому патріотизму, а не космополітизму,

властивому містам, схильним до впливу чужих доктрин. Залежність фермера від фінансових центрів, де він отримує гроші в кредит, і від промислових районів, де завершується виробництво товарів, викликає в ньому вперто ревниве ставлення до міста і недовіра до централізованого уряду, на яке він дивиться як на політичне знаряддя фінансистів. Фермер черпає свої ідеологічні гасла не з новітніх соціальних теорій, а із старої американської філософії природного права. Ця політична опозиція, відчуває недовіру до культурних впливів міста, тому в селі швидше поширюються нові матеріальні товари, вироблені в місті, ніж його ідеї” [5]. Загалом, наявність на Півдні рабства і його відсутність на Півночі, не було основною причиною ворожнечі, що закінчилася війною. Все було набагато складніше. Не лише переробка бавовни, але і вивезення її з Півдня знаходилися виключно в руках північан. Усі товари від побутових дрібниць ввозилися з Півночі і продавалися дорого. Про це писав один із жителів Півдня ще до Громадянської війни. “Починаючи від брязкальця, яким няня тішить вухо дитини, народженої на Півдні, до савана, що покриває холодне тіло небіжчика – все приходить до нас з Півночі. Ми встаємо з простиралом, витканим на північних верстатах, і подушок, набитих пір’ям з Півночі, щоб помитися в тазах, зроблених на Півночі, витерти свої бороди північними рушниками і одягнутися в плаття, зроблене на ткацьких верстатах Півночі; ми їмо з північних тарілок, наші кімнати підмітають північними мітлами, наші сади окопуються північними лопатами...” [6]. Південні плантатори володіли рабами, але над ними панував Північ. Тому на Півдні ставилися до Півночі, якщо не вороже, то щонайменше з роздратуванням і неприязню. З Півночі надходили фінансові кризи, породжені міськими проблемами [1].

На нашу думку, війна, насамперед, була потрібна Півночі, щоб отримати доступ родючих земель Півдня, тоді як Конфедерація воювала за незалежність. Жителі Півдня відчували кожен штат окремою державою. Так, наприклад, коли в жителя південних штатів запитували: “Звідки він”. Той відповідав: “З Вірджинії”. Багато південців воювали за свої права, за збереження законів.

Аргументом на користь того, що питання рабства не було основною причиною війни, слугує наступна статистика. Із 8 млн білих, рабами володіли 384 тис. із них 77 тис. мали лише одного раба [3]. Тобто, рабами володіли близько 5%.

Ймовірно, основними причинами війни були протиріччя між менталітетом, укладом життя, моральними та політичними ідеалами населення північних і південних штатів, кожен з яких їх прагнув відстоювати, навіть силою зброї. До того ж відчутною була політична й економічна залежність Півдня від Півночі. Приріст населення північних штатів дозволив їм жителям зайняти більшість місць у палаті представників і диктувати свою волю населенню південним штатам. Крім того, бажання Півдня, що володів розвиненою сільськогосподарською базою, не залежати від нав’язування економічної політики Півночі. З позиції південців, вони мали повне право розлучитися із залежністю від Півночі і будувати своє життя за своїми принципами та ідеалами. Завдання Лінкольна полягало у збереженні єдності Союзу.

Разом з тим, частина американських істориків вважає, що за загальним рівнем економічного і соціального розвитку південь США серйозно поступався капіталістичним північним штатам. Він перетворився в полоненого монокультури (“короля бавовни”), а це негативно позначилося на інших сферах і галузях економіки. На Півдні уповільнився процес урбанізації та індустріалізації, лише два міста південних штатів входили у 25 найбільших міст США. Відтак, зростав розрив між економікою північних штатів і південних рабовласницьких.

Таким чином, окреслені аспекти вкотре засвідчують дискусійний характер проблем причин Громадянської війни у США 1861–1865 рр. А її перебіг показує ціну, яку заплатили американці, борючись за свої прагнення й переконання, відстоюючи демократичні цінності й ідеали. Справді, ця війна вважається найкривавішою і найбільш руйнівною з усіх воєн, що велися на Американському континенті. Це була війна не на життя, а на смерть...

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бушков А. Неизвестная война. Тайная история США / А. Бушков. – С-Пб.: Олма Медиа Групп, 2008. – 576 с.
2. Джанда К., Берри Д., Голдман Д., Хула К. Трудным путем к демократии / К. Джанда, Д. Берри, Д. Голдман, К. Хула. – М.: Росспэн, 2006. – 658 с.
3. Федералист. Политические эссе А. Гамильтона, Д. Мэдисона, Д. Джея. М.: Весь мир, 2000. – 592 с.

4. Фернау И. Аллилуйя! История Америки / И. Фернау. – М.: Эвидентис, 2007. – 224 с.
5. Коэн М. Американская мысль / М. Коэн. – М.: Иностран. лит., 1958. – 20-21 с.
6. Маль К. Гражданская война в США 1861–1865 / К. Маль. – Минск: Харвест, 2002. – 592 с.
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=RVmgUqv8ZcE>

Паньків У.

Науковий керівник – Широгородюк Л.А

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО УСВІДОМЛЕНОГО БАТЬКІВСТВА

Актуальність дослідження. Практично кожна людина стає батьком або матір'ю, основними завданнями яких є виховання дітей, якість якого залежить від сформованості батьківських відносин. З появою дитини у сім'ї, чоловік і жінка усвідомлено або не усвідомлено здобувають нову соціальну роль - роль батька і матері. Саме від рівня усвідомлення батьками своїх нових обов'язків, залежить формування відповідального ставлення до виховання дитини.

Актуальність вивчення проблеми усвідомленого батьківства обумовлена гостротою демографічних проблем, які виникли у сучасному українському суспільстві. Спостерігається падіння народжуваності, є великою кількістю сімей, що розпадаються. Збільшується кількість дітей-сиріт при живих батьках. Часто трапляються випадки жорстокого ставлення до дитини. Ще однією проблемою є недостатній рівень розробки програм соціальної та психологічної допомоги майбутнім батькам.

Для сучасної молоді пріоритетними цілями стають отримання освіти, професійні та кар'єрні досягнення, соціальна та економічна незалежність. Молоді люди не приділяють належної уваги підготовці до ролі майбутніх батьків. Як наслідок, вступаючи у шлюб та народжуючи дитину, молодь виявляється неготовою до виконання батьківських обов'язків, виявляється неспроможною створити належні умови для повноцінного розвитку своєї дитини.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що достатньо широко вивчають проблеми сім'ї та сімейного виховання А. Мудрик, А. Антонов, Н. Кузнецова та ін. Питання формування готовності до материнства та батьківства досліджують Ю. Борисенко, І. Братусь, Л. Буніна, В. Брутман, Т. Веретенко, Н. Гусак, С. Котова-Олійник, Т. Говорун, В. Кравець, О. Кікінежді, О. Кізь, Р. Овчарова, Л. Остапчук, Ж. Петрочко.

Метаю статті є з'ясування готовності студентської молоді до усвідомленого батьківства, виокремлення гендерних особливостей у питанні батьківства та виховання дітей, а також розробка порад для майбутніх батьків.

Перш ніж перейти до розгляду сутності усвідомленого батьківства, дамо визначення поняттю „батьківство”.

У педагогічному словнику для молодих батьків знаходимо, що батьківство, в першу чергу, це батьки, тобто – це батько й мати своїх дітей, які мають усі юридичні і моральні права та обов'язки щодо їх матеріального забезпечення та організації освіти й виховання [1, с. 39].

Тут же наводиться таке визначення поняття батьківство – це кровне споріднення батьків з їх дитиною, яке визначається на основі документів про шлюб і свідоцтва про народження дитини та на добровільному визнанні себе батьками дитини, яка народилася поза шлюбом [1, с. 39].

За Р. Овчаровою, батьківство - це соціально-психологічний феномен, що являє собою сукупність знань, уявлень та переконань стосовно себе у батьківській ролі, які реалізуються у всіх проявах поведінкової складової батьківства [2, с.52]. Також батьківство, як надіндивідуальне ціле повинно включати в себе такі складові, як: 1) подружня пара, яка вирішила дати початок новому життю, та 2) сама дитина. На думку дослідниці батьківство являє собою відносно самостійну підсистему в системі сім'ї. Це обумовлено тим, що „...основним критерієм для виділення батьківства з навколишнього середовища служить її цільове призначення – це народження та виховання дітей” [3, с. 5]

За визначенням О. Безпалько, батьківство - процес забезпечення батьками необхідних умов для повноцінного розвитку та навчання дітей [4, с. 43].

Термін «усвідомлене батьківство» лише нещодавно почав входити у наукові словники педагогічної та соціальної галузі і його зміст ще остаточно не визначений. За визначенням В.